

Комплексне дослідження «Громадянське суспільство в Україні в умовах війни — 2022-2026: екосистема стійкості»

Технічне завдання

Проблематика

Повномасштабна війна суттєво трансформувала українське громадянське суспільство: змінилися напрями діяльності ОГС, географія роботи, цільові аудиторії, джерела фінансування, моделі взаємодії з державою, партнерами й громадами. Водночас ОГС стали ключовими інституціями гуманітарного реагування, підтримки ВПО, місцевої самоорганізації, зміцнення безпеки громад та підготовки до відновлення.

Попередні три хвилі дослідження зафіксували загальну динаміку сектору, але залишили поза увагою питання його суб'єктності: на кого сектор спирається у представництві, наскільки він автономний, який реальний вплив має на рішення і як сприймається суспільством. Дослідження адресоване двом аудиторіям: самому сектору — як інструмент саморозуміння, і зовнішнім стейкхолдерам (донори, органи влади, уряди держав-партнерів) — як джерело індикаторів для рішень. Для другої аудиторії звіт і полісу рарег готуються українською та англійською мовами.

Мета та пріоритети дослідження

Дослідження виявляє зовнішні та внутрішні механізми стійкості ОГС через чотири пріоритети:

- Пріоритет 1: Організаційна трансформація сектору 2022-2026 — інституціоналізація стандартів і практик функціонування організацій: ефективність, моніторинг діяльності, комунікація із суспільством, лідерство, бачення сектором власної ролі та стратегії розвитку.
- Пріоритет 2: Інфраструктура сектору — системи та суб'єкти, що забезпечують: сприятливе законодавче та нормативно-правове поле; вільний обіг інформації (інформаційні платформи та портали); формування й регулювання норм діяльності (етичні протоколи, стандарти, асоціації, об'єднання); самовідтворення та розвиток сектору (маркетплейс організаційного розвитку, менторські програми, інші форми навчання й входження нових організацій та активістів).
- Пріоритет 3: Роль громадського сектору в забезпеченні безпеки країни — інтегрованість сектору у формування безпеки на всіх рівнях: від концепцій (робота аналітичних центрів і think tanks) до практик (громадська підтримка служб цивільного захисту в громадах, громадські та волонтерські структури підтримки військових) та практик протидії гібридним загрозам (кібератаки, пропаганда, дезінформація тощо).
- Пріоритет 4: Суб'єктність, автономія та суспільна легітимність — представництво, незалежність сектору, параметри впливу та довіра суспільства.

Пріоритети 1-2 продовжують моніторинг тем, закладений у попередніх хвилях дослідження (2022-2025).

Пріоритети 3-4 — фокус хвилі 2026 р. і розкриваються через шість тематичних напрямів нижче.

Тематичні напрями дослідження за пріоритетами 3-4

Кожен напрям вимірюється комбінацією методів; детальні завдання — у розділі «Дизайн дослідження», де кожне конкретне завдання позначене номером відповідної теми.

1. Представництво, легітимність і довіра суспільства

Наскільки заявлена суб'єктність організацій відповідає реальному охопленню спільнот, і наскільки суспільство довіряє різним формам громадянської активності.

- Яким чином ОГС визначають спільноти чи цільові аудиторії, яких представляють, і чи мають формалізовану методику підрахунку охоплення?
- Наскільки заявлене представництво узгоджується з фактичним масштабом діяльності організації?
- Яким є рівень суспільної довіри до різних сегментів сектору (ОГС, благодійні фонди, волонтерські ініціативи), і чим пояснюється різниця між ними?
- Які чинники підвищують або підривають довіру суспільства до організованої громадянської активності?

2. Незалежність і автономія сектору, зокрема від донорів

Автономія — умова здатності сектору діяти виходячи з власного розуміння суспільного інтересу, а не інтересів донорів, влади чи приватних акторів.

- Наскільки представники сектору вважають ОГС незалежними інституціями, і від яких акторів (донори, влада, локальні групи) фіксується залежність?
- Які умови та практики сприяли б підвищенню автономії організацій?
- Наскільки програмні пріоритети ОГС визначаються власним баченням розвитку громад, а наскільки — вимогами донорських програм?
- Які напрями діяльності залишаються недофінансованими через невідповідність донорським пріоритетам? Які альтернативні шляхи фінансування знаходять представники ОГС?

3. Вплив і внутрішня конфігурація сектору

Фактична здатність сектору впливати на рішення ззовні поєднується з тим, як влаштований розподіл впливу і напруження всередині самого сектору.

- На які саме процеси, реформи чи політики ОГС мають підтверджений вплив, і як ця оцінка змінюється порівняно з попередніми хвилями?
- Якими є механізми цього впливу?
- Які практики та стандарти з'явилися у секторі після 2022 року, і хто їх привніс — нові гравці (організації, фонди, ініціативи з інших сфер, наприклад бізнесу чи політики), чи донори й міжнародні партнери?
- Які практики та стандарти роботи інституціоналізувалися, і який вплив це має на розвиток сектору?
- Які лінії напруження існують усередині сектору — між зареєстрованими ОГС і неформальними ініціативами, локальними й національними, усталеними й новоствореними структурами тощо?
- Наскільки конкуренція за ресурси чи визнання є джерелом внутрішніх розломів сектору?
- Хто є реальними вузлами координації та впливу — національні хаби чи горизонтальні мережі локальних груп?

4. Загрози та вразливості сектору

Сукупність ризиків — від безпекових до репутаційних, — що визначають стійкість сектору.

- Які загрози (безпекові, кадрові, репутаційні, законодавчі, донорські) сектор вважає найбільш критичними?
- Наскільки поширені практики, що підривають репутацію сектору (шахрайство, псевдоволонтерство, дискредитаційні кампанії), і які конкретні прояви суспільного несприйняття окремих сегментів сектору фіксуються?
- Які вразливості сектору є структурними (кадровий дефіцит, вигорання персоналу), а які — ситуативними?

5. Роль сектору в забезпеченні безпеки країни

Пріоритет 3 стосується участі сектору у формуванні та практичному забезпеченні безпеки — від аналітичного й адвокаційного рівня (робота аналітичних центрів і think tanks) до конкретних практик (підтримка служб цивільного захисту в громадах, волонтерські структури підтримки військових).

- Які сегменти сектору залучені до формування безпекової політики на національному рівні, а які — до практичної підтримки служб цивільного захисту чи військових на місцях?
- Як війна змінила роль ОГС у сфері безпеки — нові напрями діяльності, компетенції, партнерства з органами влади й силовими структурами?
- Наскільки сектор інтегрований у прийняття рішень щодо безпеки на різних рівнях управління, і що обмежує цю інтеграцію?

6. Тренди й майбутня конфігурація сектору

Узагальнювальний напрям, що інтегрує результати попередніх тем; є передусім завданням аналітики зібраних даних, а не окремого етапу збору інформації.

- Які тенденції організаційного розвитку, партнерства та фінансування визначатимуть конфігурацію сектору у середньостроковій перспективі?
- Які з поточних адаптаційних практик мають потенціал стати сталими елементами повоєнного врядування?
- Яких ресурсів чи умов, окрім фінансування, сектору бракує найбільше для розвитку — кадрових, правових, репутаційних, мережних?
- Яку роль сектор відводить собі у процесах визначення майбутнього країни?

Методологія та вимоги до дослідження

Матеріали трьох попередніх хвиль додаються до ТЗ як додаток і є обов'язковими для ознайомлення.

Дизайн дослідження

I. Кількісний етап

Мета: моніторинг Пріоритетів 1-2 (вторинний аналіз трьох хвиль + четверта хвиля) та операціоналізація тематичних напрямів Пріоритетів 3-4.

1. Кабінетне дослідження

Вторинний аналіз даних 2022-2025 рр. для допрацювання анкети четвертої хвилі.

(а) Для Пріоритетів 1-2:

- проаналізувати попередні хвилі дослідження для визначення треків порівняння;
- змінити та переструктурувати інструментарій відповідно до пріоритетів нової хвилі дослідження 2026;
- описати за відкритими джерелами та на основі наданої бази структуру сектору;
- визначити, які системи забезпечують циркуляцію інформації в секторі (платформи, портали), формування й регулювання норм і стандартів діяльності (етичні протоколи, регулюючі політики, асоціації, об'єднання) та самовідтворення сектору (менторські програми, маркетплейс з організаційного розвитку) — для Пріоритету 2.

(б) Для тематичних напрямів Пріоритетів 3-4:

- сформулювати гіпотези щодо форм залежності ОГС (тема 2);
- вторинний аналіз наявних опитувань громадської думки (KMIC, Rating Group, Центр Разумкова) щодо довіри до ОГС/фондів/волонтерів (тема 1);
- типологія репутаційних ризиків і суспільного несприйняття сектору за медійними джерелами (тема 4);
- огляд донорських програм 2025-2026 рр. для окреслення розриву між донорськими пріоритетами й напрямками діяльності ОГС (тема 2);
- огляд наявних даних про залучення ОГС до безпекової сфери — аналітичні центри, адвокаційні кампанії, програми безпеки громад — для підготовки відповідного блоку анкети та гайду інтерв'ю (тема 5).

2. Опитування представників ОГС (четверта хвиля)

База — зареєстровані ГО/БФ (для порівняльності з попередніми хвилями); волонтерські та неформальні ініціативи охоплюються на якісному етапі.

Випадкова вибірка — не менше 1200 ОГС (для формування вибірки надається підготовлена база, що охоплює зареєстровані ГО та БФ). Допускається комбінація різних методів опитування для охоплення максимальної кількості респондентів.

(а) Моніторинг (Пріоритети 1-2):

- сфери діяльності та плани на найближчі роки;
- канали комунікації з аудиторією, владою, донорами та їх динаміка;
- джерела фінансування (місцеві/національні, донори, бізнес, пожертви);
- адаптивність, кадрові зміни, згуртованість і співпраця з іншими ОГС;
- участь організації в інформаційних платформах/порталах сектору, професійних асоціаціях чи об'єднаннях, менторських або навчальних програмах для нових організацій — для Пріоритету 2;
- порівняння з результатами хвиль 2022-2025 рр.

(б) Тематичні напрями (Пріоритети 3-4):

- як ОГС визначають представництво і чи мають методику підрахунку охоплення (тема 1);
- самооцінка суспільної довіри до ОГС versus волонтерів (тема 1);
- самооцінка незалежності, джерела залежності, шляхи підвищення автономії (тема 2);
- баланс між власним баченням і вимогами донорів, недофінансовані напрями (тема 2);
- оцінка впливу на політики й реформи в динаміці (тема 3);
- відкрите питання про найвпливовіші організації сектору — агрегований показник репутаційної впізнаваності (тема 3);
- пріоритетність загроз — безпекових, кадрових, репутаційних, законодавчих, донорських (тема 4);

- залученість організації до безпекових процесів — від адвокації безпекової політики до підтримки служб цивільного захисту чи військових (тема 5);
- роль ОГС у процесах повоєнного відновлення та пріоритетні потреби розвитку сектору, окрім фінансування (тема 6).

3. Якісний етап

Мета: зафіксувати адаптаційні стратегії ОГС і формування нової екосистеми сектору — нові стандарти діяльності, норми та регулювання, передачу досвіду, стратегії впливу, практики мережування й координації, формування довіри та легітимізацію, бачення майбутнього. Етап є основним джерелом даних для Пріоритету 2 (інфраструктура, мережі, норми діяльності сектору — погано вимірювані кількісно) і поглиблює тематичні напрями Пріоритетів 3-4.

Підхід: вивчення кейсів та мепінг.

Методи: інтерв'ю, аналіз документів, зокрема медійних і публічних матеріалів про сектор (приймаються також методологічні ідеї, які можуть покращити досягнення завдань і пріоритетів дослідження).

Карта взаємодії організації: спільноти/аудиторії; партнери, донори; органи влади, міжнародні структури; волонтерські групи, дорадчі осередки; мережі, конкуренти. Наративні інтерв'ю розкривають теми, не покриті кількісним етапом, поглиблюють і верифікують його результати.

Дослідницькі питання:

- Хто є реальними вузлами координації та впливу — національні хаби чи горизонтальні мережі локальних груп (тема 3)?
- Що привносять у сектор нові гравці, і які практики та стандарти роботи інституціоналізувалися після 2022 року (тема 3)?
- Які лінії напруження — зареєстровані/неформальні, локальні/національні, великі/малі тощо — респонденти фіксують як реальні (тема 3)?
- Які практики побудови автономії від донорів і влади застосовуються на рівні організації (тема 2)?
- Які конкретні прояви суспільного несприйняття окремих сегментів сектору респонденти фіксують і як на них реагують (тема 4)?
- Як практично виглядає залучення організації до підтримки служб цивільного захисту чи військових, або до вироблення безпекової політики (тема 5)?
- Які нові форми громадянської участі мають потенціал стати сталими елементами повоєнного врядування (тема 6)?

Добір інформантів

Не менше 30-40 кейсів ОГС різних типів (гуманітарні, правозахисні, ветеранські, молодіжні, антикорупційні, екологічні, культурні, медіа, безпекові/аналітичні, відновлення громад, волонтерські/неформальні ініціативи), відібраних за принципом максимальної різноманітності за критеріями: близькість до фронту, розмір, жіноче лідерство, членство в мережах, досвід діяльності тощо. Волонтерські та неформальні ініціативи, не охоплені базою кількісного опитування, забезпечуються саме на цьому етапі.

Тріангуляція методів: поєднання вторинного аналізу, мепінгу, опитування і наративних інтерв'ю дає статично-динамічну модель сектору, що показує архітектуру його стійкості.

Географія та тривалість

Прифронтові регіони, деокуповані території, тиллові регіони, релоковані організації.

Реалізація дослідження передбачає погодження із замовником: опитувальника і гайду, підходу до кількісної вибірки та критеріїв відбору кейсів для якісного етапу, етичних протоколів та інших інструментів дослідження — до початку польового етапу. Попередні кількісні дані обговорюються до фіналізації якісного етапу.

- Фінальний звіт — 1 грудня 2026р.

Фінальні документи

- Консолідований аналітичний звіт та презентація (українською та англійською), з динамікою показників порівняно з попередніми хвилями;
- Прогностичний аналіз і policy paper для зовнішніх стейкхолдерів (українською та англійською);

- Масив кількісних даних і знеособлені транскрипти якісних інтерв'ю — власність замовника, згідно з узгодженим планом конфіденційності.

Орієнтир для плану візуалізації

- Карта мереж громадянського суспільства воєнного часу;
- Типологія адаптаційних стратегій ОГС;
- Порівняльна динаміка суспільної довіри до сегментів сектору;
- Карта впливовості та координації (тріангуляція анкети, мепінгу, інтерв'ю);
- Карта участі сектору у формуванні та забезпеченні безпеки.